

02

VİVA, İTALİYA! VİVA, AZƏRBAYCAN!

Bütün dünyada yaşayan dostlarımıza ithaf olunur...

...Koronavirus atalından həlakət birtəhər qurtulub dünyanı düşündürən və təbii ki, aranı da nərahat edən, gün ərzində dağdan arana, arandan dağa gətirən fikirlərini yazmaq istədim...

...Klavialurani qələm, kompda açılmış yeni sahifəni də kağız bilsək, durum öz-özünə qiyaslanır... Zətan bu qlobal metamorfoslardan sonra yəqin daha heç nə əvvəlki kimi olmayacaq... Görünür hər şey əla buna hesablanıb! Olmasın da! Məgər bəşəriyyət buna can atmırmı?.. Məgər insanlığ hər şeyi kamilləşdirməyə çalışmırmı?.. (Kənara deyirəm, bütün çevrilmələri daha kəmil olacağına təsdiq edən bir diktür də yoxdur a...) Buyur, bu da sənə fürsət, dəyis, təzalan, irəlilə get... (Doğrusu, niyə Tannıya bəşəriyyəti inkişaf üçün bizi məhz orta əsrlərə – alimlərin, hakiminin, astroloqların fəal kimi edməmə məhkum edildiyi zamanın xatırlatması lazım gəlirdi, orası da həlakət bir sirri-xudə)

Amma yaşa... yaşa və bunları unutma!
...Gəldiyimiz qənaət odur ki, dəyişmək qaça-qovunda, cəmiyyətin hər şeyinə daha yaxşınsa malik olmaq marafonunda unuduğu nəsələri bu dəyişmənin faciələri "məşayitəne səbəbdir... Bu arada, kimsə istənilən "məşayitəni" faciə kimi qəbul edə, həyatın əvvəlki rütindən, halından imtina etmək istəməz, kimsə isə çox asanlıqla bir rejimdən o birinə keçər, bir vəziyyətdən digərinə düşər, sonunda gücü olan qəlib gələr deməyək, sadəcə mövcud qalıb... Bu da bir təbii seçim, ALLAHın tələyə, gedigətə yüküldüyü hikmətidir... İfrat fatalist olub dələ yalmaq, "Allahdan bəyuz, ağzına çuxruq" deyib yaşamaqçın heç nə etməkdə də çuxs yolu deyil... Manim üçün bu o demək olar ki, sabri ol, et, gör, yarat, dəniz, gül, sev, amma asi olma, unutmə, şükür et və ol... Ümidini itirmədən, təmkinli... Ağzınəmişlərdən səhəbt gətsə, min dəfə "bu sındur, hər şey bitdi, daha nəcə yaşamaq olar" qənaətina gələn mən, indi insanlara təmkin dərsi keçirəm... Özümə gülürəm, vallah!.. Bəzilərini həyat təbirlərindən onsuz da hadisələrə təsir nəçqələnən-dən məhrumluğu (Yenə də lap ucadan gülürəm: kim

bir Allah dəvəyə qanad versəydi, nələr olardı, bəzən əl-qolunun bağlılığı da işə yaramırmı), sarkastik özü-nüqəmçiləmələr, özünekinəyə qurtarı... Gücsüz, heç nəyi həll edə bilməyən, sadəcə paniklayıb zəhlətləndirən depressiviyi ilə ailəni və dostlarını bəzidən birinin özündə heç vaxt nə yaxşıqlı, nə da pisiyli unutmamağa, ətrafındakılardan küsmədən, körpüləri yandırmama... (Kənardan bəzən belə gürünəsə də) uzaqlaşdı düşünməsi da olur...
Amma qəfildən həyat ələ kəskin qərarlar verir ki, adam çəşub qətr. Yənin burda, tam zamanında, itəli adət deyilən o Mütləq Həqiqət dövrəyə girir... Beləliklə, Qərdi dünyanı öz-özünə çözüür...

...Bütün qlobal anlayışların yanında bir qlobal unutuqanlıq yer alır... Arada unudulan pisliliklərə barabər yaxşıqlıq, gözəlliklər, mərhəmət da qaynayıb buxarlanı... Bəşəriyyətin əsrilər boyu qazandıqı mədəni-mənəvi miras məhv olur, dəyərlər əşqlənir, həyatda qalmaq naminə dostların xayanatı ilə üzlaşıqlı, dər gündə kömək ali uzatmaq əvəzinə, zamanında dünyəyə sivilizasiyaya bəxş edən xalqlardan, dövlətlərdən öz dündənir, tələyin ümidinə buraxılır... Son günlərin real mənzərəsi təxminən belədir... Fəqət dünya yenə də firlənir, həyat bir az bəşqəlləşsə də... Bu gedisə onu da bilmək olmaz ki, gələcəkdə həyat olacaq, ya olmayacaq, Yerdəmi, Marsda, o da Allahla qəlib... Amma hələ ki, vənə, yaşayınca, demək ki, nəsə etməliyik...
...Niyyə bu ədalətsiz həyatdan vaxt keçə bilmirik... Niyyə hələ də mövcud" suşluna "Ona qalsə, gərək Sifiz çoxdan cəhanəmə vasilə olaydı" cavabını veririk...
...İşlədiyü günəhlərə görə İlahilər onu əbədi olaraq dəirəvi bir kürəni dəğin başına qaldırmağa məhkum etmişlər... Amma yazıq gətirib mənzilbaşına çətdirən kimi kürə yenidən dıyranlıb düşür və Sifiz yenidən onu yuxarı dığırılmağa məcburdur... Beləcə o, si-firlənməsi əmayinə görə ədəbiyyatın əbədi çərəstizik məhkumiyətinin rəzninə çəvirlir! Bunun əbədi belə olacağıni bilən Sifiz gərək çoxdan intihar edəydi...
Həyatımız davam etmək konusunda hər birimiz bir

Sifizki əslində... Pandoranın qutusundan hələ də qalan Ümidin varlığını, orda bizi hansısa işığın göyüzündən əminlik deyə, ya da, ən azından, bunun belə olmasını istəyirik deyə, Kəmyu kimi bizi də bu absurd vəziyyətin içindən mat qalmalı bir məntiqli çıxarıb bütün dəyişmələrə faciə dəmğəsi yapdırmıyadın vəz keçib sadəcə ciddiylə alsan, onlara ciddiylə yaşansa, həyat sənə ümid verəcək və insanlara hələ orta əsrlərin dəriniqlərindən həyətərin dövrünün ilk bankiri Lorenso Mediciyin dediyi kimi, özünə nə qədər xoşbəxtlik rəva görsən, bir nə qədər xoşbəxt olarsan, çünki, sən demə, hər kəs özünə rəva gördüyü qədər xoşbəxt olurmuş...
...Balka dostların yanında olar AzTV-dəki "İlham Parisi" adlanan məşhür programımız... Rəssamlar ən yaxın dostlarını, mövzu alandan, etibar edəyimiz çəvrə itib, gərəki indi də elədir. Azərbaycan rəssamlarının yer üzündə təyib-bərabəri yoxdur!

90-lərdə sərgilərdə, dost yığıncaqlarında tez-tez çox kübar, alicənab, İngilis, fransız, türk, alman və İtalyan dillərində səbəst dəməşən gözəl bir xanım görünməyə başlamışdı...
Bir gün, "Çərçəkdə, o vaxt hələ andeğerəndən sənəti təmsilçilərinin postmodernist sərgilərinin birində, əziz dostumuz, Azərbaycanın Xəlk rəssamı, gözəl insan Elbax Rzayevlə görüş, itəstədi rəssam, əzizim Aytan Rzaquliyevə bizi tanış edə: rəssam Füsün Akbəyil-Fallavollu. İtalyanın Rzaquliyevdə fəvvalədə və səlahiyyətlisi səfiri Alessandro Fallavollu'nun xanımı! Sən demə təşkilat da ələ o imiş... Gəlan gündən rəssamların çəvrəsinə düşən Füsün xanım bizim sənətkarlərə vələh olub, gəncilərə vələh, atıq dilimizə öyrəni, kimsərəsi himayədarlıq da edir, üstəlik bir əzənd ələ bu çərçəkdə böyük bir emalatbanas olacaq və ora sənətkarların yığılıb dərlişdiyi, planlar quraçığı bir oazisə çevriləcək...

...O oldu, bu oldu, biz Füsünlə ayrılmaq və bu günə qədər də belədir! Səfirlərin bir qəlib, o biri gətirdi, aradan nə qədər sular axdı, məsafələr bizi ayıra bilmədi, zaman dostluğumuz əskiltmədi, nə Füsün və Alessandro'nun Azərbaycanca, Bakıya sevgisinə kölgə sald, nə da mənə onları unutmaya bildi! Bilirmən, əgər İtaliyə səfirlərin xanımı bir türk qızı olmasaydı, hədislər necə cərayən edəcəkdik, amma fakt budur ki, Füsünü dəlicəsinə sevan İtalyan Alessandro'nun kimi türk xalqını və Türkiyəni, həm də Azərbaycanı və azərbaycanlıları, Bakını öz vətəni kimi sevdi! Unudulmuş Heydər Əliyev də zarafatla onu "Kürəkçi" deyə çətdirdi. Alessandro həm İtaliyanın, həm də Azərbaycanın diplomatiyaya tarixinin əvəzində həm İtalyanın müstəqil Azərbaycanca kimi səfiri, həm də ələ doğrudan "kürəkənimiz" kimi qaldı! Əh, o bəndən necə zövq əldir, hər dəfə səhəbt edəndə şirin-şirin qımsırdı!

...Füsünə emalatbanasındakı səhəbtatlımız, şəhərimizi çuxs-qarış gəzməyimiz, evimizdə plov yeməyi, çay içməyimiz, uzun-uzun dərlişməyimiz, Füsünün dirləməkdən doymadığını bir romanlıq təleyi, dınyanın ortasında bir türk-İtalyan ələ-qala yaratması, dörd cavana - həm İtalyan, həm türk gəncinə əvəziz əməli o məni, itəstədi-lə rəssamlığı və əbşləçisi ələ mükəmməl insanlığı mənə çox bəğləmədi! İtalyanı, onun dilini və ədəbiyyatını alınıq kimi bilməsi də Alessandroya məhəbbətində və xalqı bəğləməyini qarşısında həyətərlərinə görə ill... Manim antik və dünyə ədəbiyyatı ilə qarşısında ünsiyətimizi ənsələnəyib, pəyləqəçə mövzularımız bitirdi... Füsün - rəssam, Füsün - həyat yoldaşı, Füsün - diplomat xanımı, səfirlərin ilk və daimi binasını mənəm və rəssam! Sənyor və sənyorinə Fallowol-

...Bu gün İtaliya yenə də dünyanın diqqət mərkəzindədir! Həyatsevərliyi, gələcəklərləyü üzündən bir Meduza Qarışona qədər vəhşi və hiyləgər mikrobu onu (ələ bütün dünyanı) öz əsarətinə alıb diz çökürmək istəyir...

"ZÖHRƏCAN, MƏRKƏZİ İTALIYA, SULMONA VADİSİ: BİLİYORMUSUN, ALESSANDRO BURDA OVIDİ LİSESİNİN MƏZUNU OLMUŞTUR, ANNESİ DE, BABASI DA LİSENİN HOÇALARI OLMUŞLAR, BURASI OVIDİNİN DOĞULDUĞU MEKAN..."

İtalar Azərbaycan diində şeirlər və muğam dinləməyə, ədəbiyyatımıza maraqlanmağa, ətrafımızda nə varsa ilgilməyə, Bakının rəsmi çəkilməyə, Füsunun tabirincə, bayırlardı! Ustatlık bütün bunları Alessandroya necə sevdimmiş, adam mənə görünəcəyəncə Azərbaycanca danışmağa başlayırdı! Fusun Bakı xatirələrini onları heç zaman tərk etmədiyini deyir! "Ah, Zöhrecim, Bakıyı nə kadar özlerim, bi bilsen! Hep hatırlam, həyatımın ən gözəl çələmndir. Bakıde kecti, biliyormusun, bən heç zaman Bakıdeki kibi çək çalınmadım, bahtıyar olmadım, heç bənə çalıştıyordum. Bakının enerjisi, heç düşünmə istəyir Bakıyə, o günlərə, senin anıncıyına, sızın sıcak evinizə" yazır məktublarında! Bakıdakı görüvərlər bitəndən sonra onlar dünyanı gəzdlər və hər yere bir parça Azərbaycan apardılar, çünki Füsunun və Alessandronun adı etdiyi Bakı atributları evlərinə, Azərbaycan sevgisi ürəklikindən əskik olmadı! Dediyinə görə, Zöhrə da həyatlarında canlı bir Azərbaycan olaraq qaldı, necə ki, senyor və senyora Rəvəllitəllər Azərbaycanlı Zöhrənin yaddaşında İtalyan rəmzi kimi yaşamaqdadır!

...Dünyanı sənən bu təcili illənin tüdüyən etdiyi bir vaxtda Füsuna hamışkıncında daha tez-tez yazışın! Uzunuzadı məktublarınızda zamanın gərdişindən, həyatın qarbəliyindən, faniyindən, sənətdən, musiqidən, ədəbiyyatından danışın, inanılmaz mütaliəsi olan Füsunun Azərbaycanca və rus ədəbiyyatına bağlı suallarını bitib-tükənir. Prezidentimizə birinci xanımınızın, əla bu olaylar arafəsində Romaya səfərinizin danışır, "Kaş Romada yənə da Azərbaycan səssəmlərinin sərgisi açılırdı, koşa-koşa gərdətim" deyir, Azərbaycanlılar hər taması səbrsizliklə gözləyir.

...Bir gün sonuşdum ki, dünyanı gəzən Alessandro və Füsunun həyat hekayəsi bu gün harda davam edir... Cavabı mənə əslində gərək təəccübləndirməyirdi, zətan İtalyanın hər yeri bir əfsanə... amma "Ab-

ruzzo, - dedi, - Markazi İtaliya, Sulmona vadisi Zöhrecim, biliyormusun, Alessandro burda Ovidi lisesinin məzunu olmuşdur, annesi de, babası da Lisenin hoçaları olmuşlar, burası Ovidinin doğduğu mekanı... Ovidini tanırmınsın?... Bəlbəta, Zöhrə Ovidini tanıyır... "Bənəm akıllı Zöhrecim" dedi... Onun sevdiklərini tanıdığım və bildiyim üçün mənə minnətdar idi... Donub qaldım... O Ovidinin ki, bütün dünyanı qədim Roma və Yunan əsətlərini onun "Metamorfiozlar"ından öyrənir, o Ovidinin ki, yazdığı məhəbbət əfsanələrinə görə Oktavian Avqust tərəfindən Bessarabiyanın tanha çöllərinə sürgün edilib, sonra da hələ e.ə. 43-cü ildə yaşayan şairin ruhu ilə XIX əsrin dahilərindən biri, oralara sürgünə göndərilən Aleksandr

Puşkin görüşüb, "Qaraçılar" poemasında ona ithalət yazıb, bütün rus ədəbiyyatına təndib, o Ovidinin ki, ailə və vətən həsrətli ilə əla qürbətdə yaşlıq, tanha vətəf edib və ordaca torpağa tapşırılıb... Bəlkə Ovidi olmasaydı, dünya ədəbiyyatı heç zaman antiki əsətlərin birca hekayəsinə belə sahib oca bilməyəcək, mütləq bir əz dəha olsaq olardı. Kunun "Mifi i legendy drevney Oresii" (Qədim Yunan mifləri və əsətləri) kitabını oxuduqca hər hekayənin başında "Ovidinin götürüldü" qeydini görürük... Bu qədimliyin havasını udub, hər gün oyanınca pancarasından Ovidinin heykəlini gərən senyor Alessandronun böyük xalq dünyaya zamanında meydan oxudu... Bu xalq sərkərdələr da yetişdirdi, Sezar olub ölkələr da fəth etdi, amma dünyanı yəddəində sevgi nəğməkan, gözəlliklər, Mikelanjelo, Leonardo, Rafael, Verdi kimi rəssamlar, heykəltarlar, bastaklar - dünyanı dünyaya edən şəevdlərdir diyarı, dahi sənət yaradıcılıq bir millət olaraq qaldı...

...Bu gün İtaliya yənə da dünyanın diqəət mərkəzindədir! Həyatsevərlik, güclü ruzuliyə üzündən bir Meduza Qarqona qədər vəhşi və hiyləgər mikrob

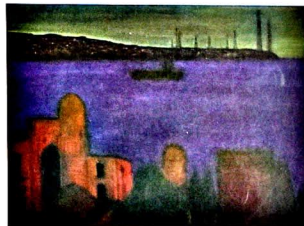

AMMA TANRI DAHLƏRİN QULAQLARINA ÖZ İSTƏDİYİ SÜJETLƏRİNİ PİÇİLDƏRİMİS... KİM BİLİR NƏ VAXT GERÇƏK OLACAQ... BU GERÇƏYİ DƏ GÖRMƏK BİZİM NƏŞƏBİMİZ OLSUN...

onu (əla bütün dünyanı) öz əsarətinə alıb öz çökdürmək istəyir. Gərçəki bunu bizdən yaxşı kim biləcək?! "Üzdənirəq" viruslar azmış kimi, bir də təcili ibarətlə balasına qalmaq vəzifəsinə qoyub qarşıma Tannı!! Dünyanın da bunu salıkətə seyr etməkdən başqa alacağı yoxmuş məğər!

...Biz dünyanı daha gözəl, daha anlayışlı, daha tolerant görmək istəyir ilə bir multikultural məkan yaratmaq, millətlər və xalqlar isə İtalyanı görmək arzusu ilə yaşarkən mükəmməl bir virus nəhəng xalqlar, millilik şiviləşməyənlər diz çökürdük halda gətirib başqıyətlin planlarını pozur! Gerçəkdən də sən səydidini say, gör fəlakət nə saydır... Budurmu ədalət! Ah, dahi Ovidi, sən "Metamorfiozlar"da dünyanın hər halını bir-birinə sirayət edəcəyini, o müctəzil cəvmlərləri bu qədər uzaqgörənliklə necə qələmə ala bildin axı?! Bu əsərdən Kamyulyar, Kalkfalar, Boxestlər bəhrələnəcəksən, zamanımızdan sənə boylandıq Tabiatın və İnsanın ruhunun metamorfiozlarının səbəblərini axtaracağalmış... Bir öncəgəmirəyər böyük Sənətin ruhunda ki, o da bir ayın hikmət, ayrı möcüzə...

...İndi hər kəs öz evində, mən - Bakıda, Nigar Axundova Moskva-da, Sona və Herve Fransanın Bortodosunda bir gözəl Azərbaycanlı

qızı böyütməkdə, Nigar Bmoda, Kazımla Nigar Nissada, Züleyxa, Aytac, Səvət Türkiyədə, Sevil Londonda, Yusalə, Rasim Almaniyada, Səvda və Qalib Norveçdə, Qəjdə Amerika, Sobinə və Rəməllə İsveçdə, Ella İsveçdə, dostlarımızın biri Bəhrəyədə, o biri Marakeşdə, Yaponiyada, Oksana Lvovda, Yekaterina İvanovna Odessada, Tannı, Zürab və Yekaterina İtblisidə, İntiqamla Nargiz oğulları Belçikədə, Zərəmə Xarkovda, Qasım müallim Kürsüdə, Rza Təbrizdə, Səfa Rəşid İspaniyada, kimsə Tehranda, Samir, Nadir, Gülbəhər Daşkənddə, kimi unudulmuş, məzər tutun, dostlar, və s. Alessandro və Füsün da İtaliyada, Pubi Ovidi Nazonun vətənə Abzronun Sulmonasından, kimimiz xristian, kimimiz də müsəlman kimi Uca Tannıya eyni metamorfioza duasındaydıqlar. Amma Tannı dahilərini qulaqlarına öz istədiyi süjətləri piçildərmiş... Kim bilir nə vaxt gerçək olacaq... Bu gərçəyi də görmək bizim nəşəbimiz olsun... O üzdan mən burada dostlarımız ürək-dirək amacıyla "Viva, Həyatı Viva, İtaliya!" deyincə, Sulmonadan gələn məktubda

"Viva, Bakı! Viva, Azərbaycan!" oxudum... ✦

Zöhrə Əliyeva
jurnalist